

Introducció

Malauradament, la qualificació de «personatge subterrani» donada per Joan Fuster a Josep-Lluís Bausset encara té vigència per a molts valencians, inclosos els nacionalistes. Tanmateix, com diu també Joan Fuster, és «un dels personatges més admirables del País Valencià». A treure'l d'aquesta anonimat, encara que ell refusa tota notorietat i reconeixement, vol col·laborar SAO dedicant-li aquest Quadern. 90 anys al servei de la llengua i la cultura del poble valencià, al redreçament nacional i a la democratització s'ho mereixen.

Hem demanat, doncs, a un grup de persones que l'han tractat, i a ell mateix amb una entrevista, que ens conten la seua vida i mirades, que ens parlen de la seua coherència i bonhomia personal, que el col·loquen al lloc que li correspon en la galeria dels homenoi.

Entre elogis, anècdotes i judicis, hi trobareu la imatge polifacètica d'un patriota senzill que, sense pretendre-ho, s'ha erigit en un dels referents més significatius del segle. Tant de bo, a cada poble, a cada comarca, hi baguera persones que amb la mateixa constància i lleialtat crearen escola valenciana, ajudaren a desxifrar i superar els misteris de la naturalesa inexplicable del nostre poble que tan encertadament i humorística formula Mont: «perquè la nostra estimada llengua és molt estimada, però no pots anomenar-la pel seu nom». I aquest altre: «perquè estimem molt la nostra llengua, però ni la parlem ni la deixem parlar com cal.»

SAO

QUADERNS DE LA SOCIETAT VALÈNCIA

QUADERN 100

1998

JOSEP-LLUÍS BAUSSET
DIRECCIÓ GENERAL D'EDUCACIÓ

JOSEP-LLUÍS BAUSSET

El compromís cívic de Josep-Lluís Bausset

Entrevista de PHILIP HERRERA

Parlar de Josep-Lluís Bausset és parlar d'un ciutadà valencià excepcional en tots els sentits. Excepcional pel que fa a la consciència creixent amb

més dretetes, juntament amb Fuster, Soler i Estruch, Ferrn Cortés o Martí Domínguez, del fet que la Ribera haja esdevingut pel pas dels anys en punta de llança de la normalització lingüística i cultural d'un

ter any normalització plena». Teo Vallés. La Ribera ha estat un focus cultural valencianista que comença a la Ribera Alta, abans de la guerra, amb Bausset i Xarxer Casp —aquest, com és ben sabut,

José-Lluís Bausset durant l'entrevista que S&D li feu amb motiu d'aquest Quadern.

els seus convèctes i excepcional, també, a l'hora de mantenir fermes les conviccions nacionals valencianistes al llarg de tota una dilatada vida. Des que s'inicià la dècada dels anys 30 fins avui, Bausset ha viscut fidel al seu poble, fidel a les seues conviccions i donant exemple en tot moment de civisme i valencianisme.

Bausset ha viscut preocupat sempre per la llengua. Des del primer moment, sent encara molt jove, Com diu Santi Vallés en la seua biografia sobre el nostre personatge, *Destinats de tota una època*, Bausset —és un dels responsables

Pob Valencià encara lluny, malgrat

**Bausset i Fuster
representen l'enllaç
entre el
valencianisme
d'abans i el de
després de la guerra**

tots els esforços esmerçats, d'avo-

renegat de tot el que havia defecuat i posant a fer costat a la dreta reaccionària capitalista — i que col·lecta, en la postguerra amb Fuster, Ferrn Cortés, Josep Palaciós (Sorca), els Sarró (Albalat), Francesc Perepérez (Cailleria)... a la Ribera Baixa.

Bausset, des de l'Alcúdia, i Fuster, des de Sorca, són dos homes que representen l'enllaç entre el valencianisme d'abans i el de després de la guerra. Tota dos han tingut sempre la casa oberta a aquells joves que s'acostaven per tal rebre orientació, consells i coneixement sobre el valenci-

ARAU

Joan Fuster, Josep Renau i Vicent Andrés Estellés, activistes com Bausset

nisme. Serà a principi dels anys 40 quan Bausset i Fuster coincidiran a València ciutat en una mateixa pensió, i allà travaran una ferma i definitiva amistat. I començaran una tertúlia setmanal a la qual s'incorporen Vicent Ventura, García Richart, Sanchis Guarnier, el músic Vicent Garcés, que tornava a València després de l'exili a França, Enric Tàrraga, Santiago Ninet, Ferrer Pastor, de la mort del qual m'acabe d'assabentar, amb sorpresa i dolor, mentre escric aquestes ratlles —un altre home not a qui tots els valencians hem de recordar sempre per la seua contribució al contorn de la llengua amb els diccionaris i vocabularis que tant ens han facilitat la tasca de l'aprenentatge—, Llorenç Romainó, etc...

Jò diria que Bausset ha estat, des de la joventut, un «activista». Un activista pel que fa a la defen-

sa de la llengua, de la cultura i de la nostra consciència cívica com a valencians. Un activista que no ha

**Bausset ha estat un
«activista» no «cridaner»
però sí «efectiu», pel que
fa a la defensa de la
llengua, de la cultura i de
la nostra consciència
cívica com a valencians**

estat allò que podríem dir «cridaner» però sí «efectiu». Coneguda és la frase de Fuster quan el defineix amb aquestes paraules: «Baus-

set és un personatge subterrani dels més admirables del País Valencià, i jo en done fe. Ningú no sap qui és, però tant se val, jo sí». Sortosament, i segons ha passat el temps, els valencians, cada vegada més hem anat coneixent i sabent qui és Bausset. Qui és i quina ha estat la seua trajectòria com a patriota, sense cometes i en el sentit més noble de la paraula. No fa molt, la nostra vella Universitat de València li va concedir el premi Vicent Ventura. Amb motiu d'aquest feliç esdeveniment, es van organitzar tot un seguit d'actes al llarg d'uns quants dies on la figura de Bausset va ser homenajada ben merescudament. Ara, és la revista SAO qui li dedica aquest número. I tots ens hem de sentir satisfets. La meua satisfacció i el meu senzill homenatge he volgut expressar-los amb aquestes ratlles.

ARXIU

L'Alcúdia, poble on viu Josep-Lluís Bausset.

Josep-Lluís Bausset, tot un referent

José HERRERA

Santi Vallés, en el llibre de propera aparició sobre la vida i obra de Bausset, parla del nostre personatge com de l'home subterrani. Evidentment, per a una bona part dels ciutadans i ciutadanes d'aquest País, i encara per a aquells que tenen una mínima inquietud pels fonaments i identitats comunitàries, el nom del professor de l'Alcúdia és el d'un insigne desconegut. Però, per a una part considerable i, unànimement, per a tots els qui a la comarca de la Ribera Alta, des dels anys cinquanta almenys, s'han capficat en temes socials i nacionalitaris, Bausset és un referent i exemple de compromís sense protagonismes vacus ni vel·leïtats dirigistes. Ell, com va manifestar el dia

que se li lliurà el premi Vicent Ventura a la Universitat de València,

**Bausset considera
que ha fet una tasca
de la mateixa
transcendència del
llaurador que treballa
la terra: la que devia
pel simple fet de
ser valencià**

considera que ha fet una tasca de la mateixa transcendència del llaurador que treballa la terra o del

cambrier que procura un servei escaiant. La tasca que devia pel simple fet de ser valencià.

Des dels anys cinquanta i seixanta, amb les seues classes de valencià a Ràdio Guadassuar — segurament les primeres d'una emissora valenciana— fins ara mateix, el magisteri de Bausset per als joves, i no tan joves, de la comarca en tot allò que fa referència als senyals d'identitat, ha estat cabdal. El seu magisteri i exemple personal. Quan els professors eren personatges inabordable i distants, l'alumnat sempre trobava en ell qui els parlava clar i ras, en la llengua pròpia, i els resolva dubtes i propiciava l'interès. M'he preguntat sovint fins a quin punt l'eclosió de tants estudiants de ciències naturals riberencs als anys setanta

i vuitanta no tindria relació amb l'afabilitat i paciència de Bausset que explicava una i mil vegades i facilitava experimentacions als seus deixebles. Deixebles que, majoritàriament, aprenien que ciència i país no eren termes excloents sinó complementaris.

A principis dels anys setanta, ja en el tardofranquisme, els moviments reivindicatius i identitaris valencians adquiriren a comarques un relleu considerable. Mentre a mitjan dels seixanta la puntual i periòdica antologia poètica de joves lletraferits valencians és unànimement universitària —resident a València, per entendre'ns— als setanta, els autors són bàsicament de comarques i, en nombre considerable, de la Ribera.

Hom ha assenyalat que a la Ribera hi havia dos santuaris del nacionalisme cultural valencià: el número 10 del carrer sant Josep de Sueca, casa Fuster, i el número 1 del carrer de l'Estació de l'Alcúdia. Més que espai físic, que també, casa Bausset era mirall que propiciava idees, projectes i tasques. Revistes com *Vencill* i *Partem*, on col·laboraren escriptors com Josep Lozano, Millo, Abellan, etc... i plàstics com Manolo Boix, Rafa Armengol, Artur Heras, Ribes, etc...; setmanes culturals a Alberic, l'Alcúdia, Alginet...; celebracions i cicles de conferències (com les del 25è Aniversari de la Declaració dels Drets humans —les primeres i potser úniques al País i, probablement a l'Estat— que va donar lloc a la prohibició kafkiana del governador civil al cicle d'Al-

Persones com Josep-Lluís Bausset mai gaudiran d'una doble pàgina a les enciclopèdies o resums pretenciosos... i tanmateix s'ho mereixen.

ginet); aplecs (el de la Ribera, a Alberic o Alzira, fou cita obligada,

A la Ribera hi havia dos santuaris del nacionalisme cultural valencià: el número 10 del carrer sant Josep de Sueca, i el número 1 del carrer de l'Estació de l'Alcúdia

alguns anys, dels moviments culturals valencians); recitals (a la Ribe-

ra sorgiren multitud de cantants i es convertí en la comarca amb major nombre de concerts de la Nova Cançó); aventures editorials (els primers llibres de Josep Lozano, Empar Nogales o meus mateix es publicaren ací); fins i tot actes religiosos (l'estrena de la Missa Zeta per part del Grup de Folk d'Alberic), totes aquestes iniciatives segurament són deutores de l'existència, i presència, del professor Bausset.

Si a la Universitat de València la coincidència docent de Reglà, Giralt i Tarradell propicià una concepció historiogràfica nova, a la Ribera la ubiqüitat de Fuster, Bausset i Josep Ilorri (un altre homenot amb qui està en deute el País) induí l'aparició d'un moviment conscient per a tot allò que fóra essencial en la recuperació d'un poble que massa sovint no sabia qui era, d'on venia i on podia anar a parar.

Un moviment que va influir més enllà de l'estricte marc comarcal, que generà propostes globalitzadores per a tot el territori valencià.

Segurament, persones com Josep Lluís Bausset mai no gaudiran d'una doble pàgina a les enciclopèdies o resums pretenciosos, però tots aquells que s'estimen sincerament aquest País han de saber que el poc o molt que conservem d'una identitat pròpia i una llengua original és obra de la tasca silenciosa, contínua, esforçada i sempre mal pagada d'individus com aquest professor de l'Alcúdia que ha fet del poble valencià una raó cabdal de la seua existència.

Joan Fuster fou un gran amic de Josep-Lluís Bausset.

ARF/11

«Seu i de la Pàtria»

En un *diàleg*

Qüines coses!
1951, Octubre. Un nen d'11 anys ingressa a l'Institut Lluís Vives de València. Troba que els companys d'estudi parlen valencià fluïdament, com a cosa normal i col·loquial. És allò que han mamat. Venen dels pobles! Ell, encara que nascut a València, pertén però no el parla. La seua família no és valenciana.

Com altres coses al llarg de la vida, allò ho pren com a un repte, i decideix estudiar valencià. Acudeix a una institució, Lo Rat Penat. No tan sols li ensenyen la llengua, sinó també l'amor per les tradicions, per la pàtria nadima, pels iguals i pels altres.

Li parlen d'uns hòmens que lluiten per l'afermament de la personalitat del seu poble i la defensa de la llengua i les tradicions,

amb un esguard progressista i avançat, que fita arriscadament l'aguait en un futur fort i encoratjador. Aquests hòmens li esdevenen mites. Es-pills on emmirallar-se. Els noms són Carles Salvador, J. Fuster, S. Guàrdia, X. Casp o Josep

És bona i ben bona tota la jugada de Bausset, els colps i les partides que, guanyades unes vegades i perdudes altres, ha jugat amb la vida

Lluís Bausset, i d'altres. D'ells aprèn a estimar les tradicions valencianes, la història, la llengua i l'esport.

Per missaga, des de petit ha jugat a pilota (encara que a frontó), i per viure al carrer Pelaió de València i estudiar a l'Institut, tots els dies ha de passar per la porta del trinquet. Hi entra. Veu jugar. Practica amb una piloretta de vaqueta al corredor d'accés al trinquet. I sovint veu passar un home de no massa alçada, prim, amb ulleres, que mai pot faltar a la partida senyera. I pregunta. Li diuen que és Josep-Lluís Bausset.

Recorram! Un dels seus mites en cara mortal. Voldria haver-li parlat. Haguera volgut contactar directament amb ell i aprendre de viva veu allò que li estaven ensenyant. Però ell tenta 11 anys i difícilment podia gosar, amb l'educació de l'època, dirigir-se a ell.

Aquell siquet sóc jo. Dic sóc i no era, perquè encara m'és viva amb tota la força la il·lusió que Bausset i els altres insuflaren al meu esperit d'amor per la terra,

per la seua història i les seues tradicions.

Qui em podria dir que, 34 anys després, jo havia d'ésser el primer president de la Federació de Pilota Valenciana, i que per aquesta raó havia de retrobar-me amb ell, i rebre de la seua immensa personalitat ensenyaments, consells, opinions assenyades i una nova empenta en els sentiments que de petit em va fixar i dels quals encara ell era estendard i referència ferma i positiva.

I hem compartit seient als trinquets, hem parlat d'allò que ens uneix (que és moltíssim), hem acompanyat els ferretres d'amics comuns, lluitadors pels mateixos delers.

He rebut cada any la seua madala amb la meravellosa dita, per ell encunyada: «Seu i de la Patria», i també he rebut complaïncies quan algun treball meu o conferència han estat del seu grat.

Què més puc dir? Que 90 anys no són res i són molt. Són sapiència i solatge, referent i estimul, ensenyament i espill. Però també són esperit jove i il·lusionat, ganes de seguir lluitant per allò que cal defensar, projectar-ho cap al futur sense cap limitació mesquina de capelleta. Així i més són els 90 anys del meu mite Josep-Lluís Bausset, del meu amic Josep-Lluís Bausset.

Josep-Lluís! com tu n'hi ha poques, i els qui et seguim, volent dir-te que has estat i seguiràs essent un magnífic exponent d'allò tan històric al món de la pilota. Cavallers, és falta o bona? És bona i ben bona tota la teua jugada, els teus cops i les partides que, guanyades i mes vegades i perdudes altres, has jugat amb la vida i contra els qui t'han i ens han volgut imposar regles de joc gens democràtiques ni respectuoses, contràries a les que el nostre món de la cultura

Pilota jugada entre el públic del trinquet.

Bausset ha estat i seguirà essent un magnífic exponent d'allò tan històric al món de la pilota.

ra en general i de la pilota en particular, manté des de fa segles.

Avant. Continua jugant la dura partida de la defensa de la pàtria, siga a l'alt o al raspall. De marró o de sobaquillo. Puntant-la o de volea. Segueix jugant i sigues per molts anys referent dels qui, enca-

ra que no a la teua alçada, continuem en la tasca que de sempre homs com tu ens ensenyàreu.

Teu respectuós deixeble i orgullós amic.

* *Expresident de la Federació de Pilota Valenciana*

Els llibres de Josep-Lluís Bausset a l'Alcúdia

FRANC ESCOBAR PERASTO

Durant més d'un any, les pàgines de l'edició de la Ribera del diari *Levante-EMV* acolliren els articles de la sèrie Biblioteques de la Ribera, després recollits en el llibre *Col·leccionisme de llibres a la Ribera* (7 i mig Ed., Benicull de Xúquer, 1999). No podia faltar, en aquesta sèrie periodística i en el llibre, un capítol dedicat a la biblioteca de Josep Lluís Bausset, personatge imprescindible de la comarca i del País per la seua actitud cívica a favor de la llengua i la cultura.

Per començar, només una anècdota significativa de l'envejable vitalitat d'aquest home de 90 anys. Vam quedar citats a casa seua per veure els llibres i xerrar a una hora determinada, i per alguna raó em vaig retardar no més d'un quart d'hora. Em vaig disculpar per la demora i ell m'advertí d'alguna manera que l'havia pillat al vol, ja que estava a punt d'anar-se'n perquè havia de fer alguna altra cosa i no podia perdre el temps.

Després de la salutació, vam visitar la biblioteca de Josep-Lluís Bausset a l'Alcúdia, amb una quantitat pròxima als 4.000 volums sobre història, novel·la, alguns assajos —sobretot els de Fuster— i poesia —sobretot de Vicent Andrés Estellés i de Fuster. Josep-Lluís Bausset va néixer a Paiporta l'any 1910 i ha estat farmacèutic, a més de catedràtic de Física i Química als instituts de Tortosa, Carcaixent, Alzira i Carlet. Els seus alumnes el recorden sempre de manera entranyable. La seua trajectòria cívica valencianista ha estat marcada profundament per l'amistat amb Joan Fuster des dels temps d'estu-

En Bausset, una gran part dels llibres tenen valor pel contingut i només uns pocs són valorats com a objecte o pel continent.

dants a València. Actualment, és el president honorari de l'Associació d'Amics de Joan Fuster, entitat que s'encarrega de promocionar i man-

Bausset com a bibliòfil es confessa anàrquic, però és més una percepció subjectiva que no real

tenir via l'espèrit i l'obra de l'escriptor de Sueca.

L'actitud de defensa de la llengua i la cultura dels valencians li ha

valgut ser reconegut per l'Ajuntament de l'Alcúdia amb el títol de fill predilecte i per la Unió del Poble Valencià de la Ribera amb el Guardó d'Or, el 1992. El 1999 ha estat honorat pel PSPV-PSOE de la Ribera amb la distinció anual compartida amb l'escriptor de Castelló de la Ribera, Eduard Solerriestruch i el capellà d'Alberic, Antoni Sanchis. La seua afició a la pilota valenciana el porta encara cada setmana al trinquet per assistir a les partides de les quals, després, publica cròniques en valencià a les pàgines del diari *Levante-EMV*, des de fa molts anys. Per aquesta tasca de difusió de l'esport de la pilota, la Federació de Pilota Valenciana li atorgà fa uns anys el premi Saque d'Honor.

Bausset com a bibliòfil es confessa anàrquic, però és més una per-

repleció subjectiva que no real. Els llibres de Bausset estan ordenats en armatoris metàl·lics, alguns d'ells numerats i amb teixells, i només uns pocs s'amunteguen sobre la taula de treball. Allà veiem en una foto emmarcada el metge cirurgià de Carlet, Ramon Trullenque, Joan Fuster i Bausset. De les parets de l'estança pengen alguns quadres i diverses distincions rebudes.

La primera publicació que ens mostra Bausset és una edició de grans dimensions de *L'Albufera de València*, de Joan Fuster, amb gravats al bori, obra de Jaume Pla. Sens dubte és una edició bellíssima. Entre les seues pàgines, acuradament, guarda un poema de Martí Domínguez que guanyà uns Jocs Florals, amb dedicatòria manuscrita, i alguns documents manuscrits del segle XVIII.

També entre les pàgines de *L'Albufera* de Fuster hi ha un plec titulat *Va morir tan bella*, exemplar número 12 d'una edició de cent, amb quatre sonets de Joan Fuster dedicats a Manuel Sanchis Guarnier, Vicenç Riera Llorea, Agustí Bartra i el mateix Josep-Lluís Bausset. No cal dir que és un exemplar estimadíssim. Com ho és també per a Bausset la publicació *Commemoració dels 500 anys del primer llibre imprès en català 1474-1974*. En Bausset, una gran part dels llibres tenen valor pel contingut i només uns pocs són valorats com a objecte o pel continent. Ens mostra una col·lecció de novel·les de Valle-Inclán, una altra col·lecció de les novel·les guanyadores dels premis Planeta i Ateneo, i l'enciclopèdia *Catalunya Romànica*. Veiem els volums del *Tirant lo Blane* amb gravats de Manuel Boix com a il·lus-

Josep-Lluís Bausset a la seua biblioteca.

Cami i Acció que va regalar a Joan Fuster. Bausset ens assenyalava volums i fa comentaris: *La Música de Planeta*, *Història Natural dels Països Catalans*, *Fauna Ibèrica*, etc. De Gaston Bonnier té la *Flore Complete de France*, una col·lecció de dotze volums amb línies, que comprà a França i de la qual ens conta una anècdota. Anava a dur-la un amic de Montpeller, però a la duana no li la van deixar passar. Bausset ho va comentar a Joan Fuster i aquell, mitjançant l'Institut Nacional del Libro Español, va aconseguir poder-la passar.

Vincles familiars amb el Monestir de Montserrat fan que hi haja diversos volums de les publicacions de l'Abadia de Montserrat: *Ob,*

Montserrat; Guerra Civil i repressió a Mallorca de Josep Massot i Muntaner; *El general Batet* d'Hilari Raguier, etc. Ens mostra *Alas o mans* de Fuster i diversos volums de la col·lecció L'Espiga de l'Editorial Torre, que dirigien Xavier Casp i Miquel Adlert.

D'una caixa ens trau un exemplar facsímil d'una edició de la primera part d'*El Ingenioso Hidalgo Don Quixote de la Mancha*, publicat a València el 1605 pels impressors Mei. També hi ha el facsímil de les *Trabes en llors de la Verge Maria* i una edició actual del *Vita Christi* de sor Isabel de Villena.

Per a Bausset, que es confessa lector empedreït des de sempre, el seu llibre predilecte és *El País Valencià* del seu amic Fuster. Els seus llibres tenen com a marca de propietat un concís ex-libris amb la llegenda «Propietat de Josep Bausset».

Els seus llibres tenen com a marca de propietat un concís ex-libris amb la llegenda «Propietat de Josep Bausset»

Té números solts de la revista *Punt Blanc*, editada a Mèxic pels exiliats valencians i la revista *El Temps* des del número zero. També tenia alguns números de les revistes *El*

Per a Bausset, que es confessa lector empedreït des de sempre, el seu llibre predilecte és *El País Valencià* del seu amic Fuster. Els seus llibres tenen com a marca de propietat un concís ex-libris amb la llegenda «Propietat de Josep Bausset».

Bausset persona

SANTI VILLAS (7)

Com és l'home que hi ha al darrere d'aquest senyor que es diu Bausset? ¿Com se'ns ha mostrat al llarg dels 90 anys que està a punt de complir? ¿Què és allò que el fa tan singular entre els nostres pares de la pàtria? Tot i res, així de contundent em manifestaria jo a l'hora de dir què és i què no és el professor, el farmacèutic i l'activista Josep-Lluís Bausset. La contundència amb què ell mateix se sol despatxar amb qui d'entrada vol honorar la seua figura.

«No vull cap notorietat ni que se'm faça cap reconeixement», aquest és, ras i curt, el desig que més s'ha encarregat de repetir-me en els últims anys. La *desiderata* d'un home senzill que sense pretendre-ho s'ha erigit en un dels referents més significatius del segle XX en la lluita pel redreçament nacional del País Valencià i per les llibertats democràtiques. I és que, si una cosa podem dir que és Bausset és, per damunt de tot, un exemple de perseverència i de lleialtat a un País i a una llengua que estima per damunt de la seua persona.

Aquest plantejament tan radical és, al meu parer, un dels trets més identificatius de la persona de Bausset. La condició que l'ha portat a ser punt de referència obligat en el nacionalisme valencià. De segur que molts continuen sense saber qui és i desconeixen la verdadera dimensió de qui durant molt de temps va ser home de confiança i amic entranyable de Joan Fuster, Vicent Ventura, Manuel Sanchis Guarnier o altres grans noms de la història política, lingüística, periodística i acadèmica d'aquest País. Ara com abans, i a pesar de l'edat i dels molts

Josep-Lluís Bausset és un exemple de constància.

desenganyys personals, Bausset és encara exemple de constància. La constància en un País que, per als temps que corren, encara està necessitat

Bausset és un exemple de perseverència i lleialtat a un País i una llengua que estima per damunt de la seua persona

d'hòmes tan íntegres com ell.

A més a més, la persona de Bausset irradia també valors ètics i morals molt escassos en la societat actual. Honradesa, coherència, honestetat i

compromís en són alguns que ràpidament em vénen al cap. Valors que, a pesar de la vinculació política amb postures clarament d'esquerrres, li han valgut el respecte i l'admiració d'un gran nombre de gent que supera amb escreix l'àmbit del nacionalisme. L'admiració dels qui o bé han sigut alumnes seus o dels qui han compartit amb ell la condició d'home sociable i actiu, sempre disposat a fer coses per la llengua i la cultura en general.

Professor durant més de cinquanta anys a acadèmies privades i a instituts de Batxillerat, periodista vocacional, membre fundador de la Confraria del Sant Silenci de l'Alcúdia, soci de la Filharmònica de València des de 1941 i un gran defensor de la pilota, són algunes de les activitats que donen una bona mostra de la dimensió social i

polifacètica de qui és, a més, un gran amant dels llibres i de la música. Dos aficions que compartia amb Fuster i de les quals parlaven àmpliament en una tertúlia a la qual encara continua assistint cada dilluns des de fa 60 anys. La tertúlia que comença al menjador universitari del SEU i que durant molts anys tingué el punt de trobada a la cafeteria San Patricio de la plaça de l'Ajuntament de València, amb l'assistència habitual de personatges coneguts com el músic Vicent Garcés o esporàdica de noms com Joan Reglà, Miquel Tarradell, Josep-Maria de Casacuberta, Maria Aurèlia Capmany o el mateix Joan Pla.

En definitiva, un bon conversador i un home tolerant que continua sentint-se amb ganes de viure i d'aportar el seu mestratge humà i intel·lectual al servei de la llengua i de la cultura en majúscules. Un humanista d'aquells que sovintejaren les

facultats i els cafès literaris del primer terç de segle i que han fet de la seua vida un exemple de compromís ètic, polític i intel·lectual amb la societat. El mestratge d'un home que, tot i afirmar que no es considera una persona de profundes conviccions religioses, l'ha portat a donar suport a l'església més arrelada i compromesa, en mostrar-se capdavanter

formació general en aquest mateix període des fa un grapat d'anys. Relator que ha contat i continua contant, amb un estil sobri i personal, els detalls i la vida de la gent del seu poble i de la seua comarca.

Això és el que per a mi és Bausset. Un home que no defalleix i que, malgrat mostrar-se molt pessimista davant el futur de la llengua (de la

yar-s'hi adeptes.

«Si a un miner que baixa 300 metres sota terra a fer el seu treball, no se li concedeix altre reconeixement que no siga el seu sou; si a un obrer, tan sols se li reconeix la seua recompensa pecuniària pel seu esforç diari; no entenc per què, a mi —que no tinc altre mèrit que haver fet al llarg de la meua vida el que m'ha

Josep-Lluís Bausset ha donat suport a l'església més arrelada i compromesa, en mostrar-se capdavanter en la defensa de la missa en valencià.

en la defensa de la missa en valencià en la campanya encetada amb motiu del Concili Vaticà II als anys 60 i en deixar ben clar el 1951 que volia casar-se en valencià, tot just el mateix any que mossèn Sorribes Gramatge va publicar el seu Eucologi.

Home compromés que encara continua denunciant, des de les pàgines del diari *Levante-EMI*, totes aquelles actituds que atempten contra la llengua i que amenacen el seu futur arran de polèmiques tan enceses com la de l'aprovació dels estatuts de la Universitat o la famosa Acadèmia Valenciana de la Llengua. Faceta d'home crític, que s'uneix a la ja coneguda de relator de cròniques d'in-

qual diu que només li queden dues generacions), continua exhibint la mateixa persistència de qui ha conegut de primera mà esdeveniments històrics tan importants com el projecte d'estatut del 32, l'efervescència dels grups nacionalistes en la República, l'exposició del *Diccionari Català-Valencià-Balear* als anys 50, l'impacte de *Nosaltres, els Valencians* i la gestació l'anticatalanisme més ferotge. Treballs i afanys que va compartir i dels quals va ser testimoni d'excepció, pel fet d'haver-ne sigut també protagonista. Aquest és, al capdavant, el Bausset persona que jo coneix: el Bausset que tanta gent admira i que ha sabut diligentment guar-

agradat—, em feu aquest homenatge!». Amb aquestes paraules tan senzilles i tan poc grandiloqüents, va agrair Bausset l'últim homenatge que se li féu a la Universitat de València el passat 6 d'abril, en atorgar-li el premi Vicent Ventura. Modèstia d'un home gran i d'una personalitat íntegra, que accepta de bon grat l'estima dels amics, però que vol continuar treballant des de l'anonimat.

* *Biògraf de Bausset i autor dels llibres Josep-Lluís Bausset. Testimoni de tota una època (Edicions de l'Apuntonament de l'Alcúdia, 1997) i Josep-Lluís Bausset. Converses amb l'home subterrani, que existia al carrer la tardor que ve, dins de l'editorial Tàndem.*

Resten pocs homenots que puguen encoratjar els qui realment creuen i fan País. Fa uns dies, Francesc Ferrer Pastor s'ha afegit als Fuster, Andrés Estellés, Sanchis Guarner, Vicent Ventura..., i tots junts ja pertanyen a la galeria d'il·lustres difunts. Per altra banda, no apareixen entre les noves generacions els qui puguen prendre el relleu de tots els qui tingueren com a tasca fonamental la construcció del País.

Com una relíquia insigne, tenim encara a Josep-Lluís Bausset, Déu vulga conservar-lo molt de temps entre nosaltres. SAÓ vol retre-li l'homenatge que es mereix pel seu servei al País: per això ha reunit alguns amics, perquè recorden els trets més importants de la seua obra. Bausset és tan mereixedor com els abans esmentats de rebre l'agraïment i l'admiració de tots aquells que vivim amb passió la xicoteta història nostra.

Josep-Lluís Bausset: «En acabar la carrera em vinculí al nacionalisme més actiu»

EMILI MORN I NATÀLIA SERRAULT

Senyor Bausset, a Madrid, els intel·lectuals de la Generació del 27 tingueren un lloc emblemàtic on es reunien. Totbon ha sentit parlar de la cèlebre residència. Però ací a València, els nostres lletraferits d'aquests anys, també tingueren una pensió on hi havia una moguda francament entretinguda. ¿Què recorda d'aquells temps?

—«Evidentment que no és el mateix. A Madrid tenien una residència i ací sols una pensió. Per suposat que la nòmina d'un lloc i altre també era diferent. Com a anècdota, recorde que a la pensió li posàrem el nom de «la clorofila», perquè l'element fonamental que ens nodria era el verd. Allà vivíem un bon nombre de xicots que estudiàvem a la Universitat. Quasi tots simpatitzaven amb Alemanya i el Reich, i els qui no estàvem d'acord amb eixes idees havíem de parlar amb molta cura. Allà coincidirien Fuster i alguns altres privilegiats que podien gastar-se uns duros. Tampoc va tindre molta significació en el futur aquella pensió i els qui vivíem en ella.»

—Senyor Bausset, vosté ha estat un poc diferent a la resta dels pares de la pàtria. Em refereix a que vosté sempre ha tingut una presència religiosa. ¿No creu que si els nostres pensadors nacionals hagueren tingut un xic més de responsabilitat religiosa les coses baurien anat millor?

ARXIU

«És evident que hi ha un abisme entre la religió i el nacionalisme.»

—«És evident que hi ha un abisme entre la religió i el nacionalisme valencià, però jo crec que l'església valenciana ha tingut la major part de culpa; una vegada dit això, cal afegir que Fuster, Iborra, Ventura, etc., han tingut poca sensibilitat religiosa. Recorde l'anècdota d'un rector que es queixava dient: «no sé per què demanen la missa en valencià si després no vénen.» Tots podien haver fet més

en aquest terreny. En les falles també passa alguna cosa semblant. Si tots ens haguérem posat a favor de la festa en compte de tirar-la per terra, no tindriem en contra un gran sector de la població.»

—Senyor Bausset, ¿vosté com arriba a tindre una consciència nacionalista?

—«És curiós, perquè quasi tota la meua formació s'ha produït en castellà, encara que a casa m'ensenyaren

a llegir en valencià. Recorde una anècdota a l'acadèmia Cabanilles, on estava intern fent el batxillerat. Fais renyien perquè parlàvem en valencià. Més endavant, quan vaig estudiar farmàcia, els estudiants valencians eren tots de València capital i parlaven... en castellà. Per suposat que jo no tenia molt d'interès a fer tertúlia amb ells. En canvi, tenia molt bona relació amb uns estudiants bascos que m'explicaren tot el problema d'Euzkadi, per ells vaig començar a entendre el problema dels nacionalismes. Més tard, vaig conèixer Antoni Maria Isbert, que em de la FUR, que després va ser conseller de la Generalitat de Catalunya. Ell em posà en contacte amb la part esquerrana i nacionalista.

Quan vaig acabar la carrera em vinculí al nacionalisme més actiu.»

—*Com va veure vostè l'adveniment de la República i la consegüent guerra civil?*

—«L'adveniment de la República el vaig viure a l'Alcúdia, perquè dies abans els estudiants de Madrid havien declarat una vaga total. En el meu poble vam fer una manifestació, i naturalment jo hi vaig participar. Recorde que tot era una alegria, tot el poble estava de festa. Llavors que la guerra civil ho va ferre tot.»

—*Vostè va patir en la guerra civil?*

—«A mon pare l'empresonaren el dia 12 d'agost. El tancaren a Sant Miquel dels Reis. Jo estava preocupat per tal de treure'l d'allà. Els cárrecs el definien com un home de dretes, però mai feixista. Carlista, per més senyes. Però era un bon home. En concret jo no vaig tindre problemes, llevat que vaig estar fixat com a republicà.»

—*Després de la guerra i del silenci provocat pel feixisme franquista, ja em es reconstruïx el valencianisme nacionalista?*

Taula de treball de Josep-Lluís Bausset.

—«Poquet a poquet, amb molta constància i sense alçar la llebra. Un bon dia vaig contactar amb Casp, altre amb Adlert, ells em donaven notícies de Bayacri... inicialment la tasca fou intentar reconstruir la situació anterior, sense moltes pretensions.»

—*Vostè ha parlat de Casp i Adlert, i segurament ariugi molts que vostè pot explicar el canvi tan radical que duïeren, que ha passat?*

—«Parlar aleshores de Casp i Adlert era, sens dubte, parlar de dos patriotes que treballaven de debò per fer País. Podria contar anècdotes d'aquella època on realment es posa de manifest el que dic. Quan Casp va aconseguir la Flor Natural dels Jocs Florals de la Llengua Catalana celebrats a Perpinyà, l'acompanyàrem Adlert, Fuster i jo mateixa. Però aleshores, Casp era el pollastre, i Fuster, el pollet. I quan el pollet superà el pare, no ho va poder suportar. Per a mi, és un problema d'enveja. En el cas d'Adlert, sempre ha tingut un paper secular i de menys relleu que Casp.»

—*La seva vida ha estat sempre vinculada a l'Alcúdia, ¿quina ha estat la*

seua tasca de cara a la cultura i literatura dels joves?

—«Jo explicava a l'Institut Física i Química, i es enriós perquè ningú faltava mai a classe. Boix i Arriengol foren deltables meus. Fora de les hores de classe emenyava valencià. Segurament, el meu tarannà de cara als alumnes ajudà a la causa.»

—*Una pregunta personal, que per la seua generositat pot ajudar a contestar-la: ¿Quin són els seus sentiments religiosos?*

—«Jo era proo d'església. En canvi, ara no vaig quasi mai a missa. No falte als aniversaris dels difunts i celebracions d'aixec estil. Però, he de dir-ho, estic ple de dubtes, i segurament els coneixements científics no m'ajuden massa a tindre una postura religiosa

tranquil·la. Ara diria que sóc una mena d'agnòstic feble...»

—*En concret, amb un fill a Montserrat, Però deixem-ho ¿Podria fer una breu definició d'alguns personatges?*

—*Carles Salvador.*

—«No el vaig conèixer personalment. En algun aplèc el vaig veure. Però en aquell moment, en la defensa de la llengua, era un home de prestigi.»

—*Senyor Guzmán.*

—«Molt amic meu, i d'una altura intel·lectual extraordinària.»

—*Vicent Andrés Forriols.*

—«Li agradaven molt les dones. Ell tenia una caseta a Pincedo, a la mar, i la va vendre, li va canviar per una altra a Benimodo, com que està ací al costat, jo anava en bicicleta per una carretereta que no tenia trànsit. Si arribava i la dona estava comprant, ell fumava d'amagat una cigarreta, perquè la dona no li deixava.»

—*Joaquín Ferrer.*

—«Nostre Senyor de la valenciannat.»

—*Vicent Ventura.*

—«Era pare d'una filla meua, de la menuda, i una persona admirable.»